
Dislokert eller dislosert?

SPRÅKSPALTEN

MARTIN GROTNES

martin.grotnes@helse-mr.no

Martin Grotnes er overlege ved Radiologisk avdeling, Sjukehuset Nordmøre og Romsdal.

Forfatteren har fylt ut ICMJE-skjemaet og oppgir ingen interessekonflikter.

Hva er verbformen av ordet dislokasjon? Ordbøker oppgir *dislokere*, men *dislosere* er eldst og brukes fortsatt.

DISLOKERT

Illustrasjon: Tidsskriftet

I medisinske fag betyr *dislokasjon* en forskyvning av et organ. Betegnelsen brukes helst om skjelettender som er forskjøvet i forhold til hverandre i forbindelse med et brudd (1). Ordet er dermed særlig brukt i radiologi og ortopedisk kirurgi. Når det gjelder verbformen, fins det to tradisjoner i norsk praksis, nemlig *dislokere* og *dislosere*.

Ordets historie

Ordet *dislokasjon* består av to deler: *dis-*, fra latin bort, og *locare*, å plassere, av *locus*, et sted. I innlånsord fra latin bruker vi i tale oftest lyden k for c dersom den står foran a, o og u, og s der den står foran de lyse vokalene (2). Men ord som har opprinnelse i latin, har ofte endret seg i løpet av ordets historie (2). På veien får de med seg ballast fra de språkene de har vært innom, og det oppstår ulike språklige tradisjoner. *Dislokere/dislosere* er antakelig et slikt ord.

Ordet har (minst) to tradisjonsveier i Europa: den franske og engelske, med k-lyd (*disloquer, dislocate*), og den tyske (*dislozieren*). På tysk har altså verbet en (t)s-lyd. Før krigen var de fleste lærebøkene for norske medisinstudenter skrevet på tysk (3), og medisinsk språkpraksis var sterkt påvirket av tysk. I

senere år har vi nok også blitt påvirket av dansk, for eksempel gjennom en dansk lærebok der *dislocerede brudd* beskrives å omfatte brudd med vinkling, sideforskyvning, forkorting og rotasjon (4).

Vi har flere norske ord som er innlånt fra latin der c har blitt til s også foran en opprinnelig a, for eksempel *multiplisere* (multiplikasjon), av *multi-* og *plicare*, å folde, og *abdisere* (abdikasjon), av *ab-* og *dicare*, å si. Begge ble skrevet med *-cere* i eldre norsk rettskriving. Det er derfor flere unntak fra den overnevnte regelen om at c foran a blir til k.

Dagens språkbruk

Flere norske ordbøker oppgir *dislokere* som verbform, for eksempel *Tanum store rettskrivningsordbok* fra 1974 (5). Men det er noen unntak: Karl Evangs *Norsk medisinsk ordbok* har *dislocatio* (dislokasjon) som oppslagsord i utgaven som ble utgitt i 1947, men *dislosert* opptrer i diagnoselistene i utgavene fra 1968 og 1973 (6). Samlagetets *Norsk medisinsk ordbok* skriver om *dislocatio* i de første utgavene (1988) og om *dislokasjon* i 1996. I 2001 er oppslagsordet *dislosert*, men der står det at riktig skrivemåte er *dislokert* (7).

Uten å søke gjennom gamle journaler er det vanskelig å si hvilken skriveform som har vært mest brukt i medisinsk praksis. Ved søk i Nasjonalbibliotekets nettbibliotek (nb.no) kan man finne ulike varianter i tidsskrifter tilbake til 1800-tallet. Skrivemåten *disloceret* har 71 treff, de fleste før 1949, mens *dislocert* tar over utover 1900-tallet, med totalt ca. 100 treff. *Dislosert* med s har rundt 50 treff etter 1930. *Dislokert* har flere treff enn de nevnte versjonene, men få tilfeller før 1980. Ved å søke blant bøker indeksert samme sted, finner man både *dislokert* og *dislosert* i utgivelser fra de siste tiårene, men med en overvekt av *dislokert*. Enkelte utgivelser inneholder begge formene (8).

En uformell enquete blant kolleger ved et knippe norske radiologiske avdelinger viser at *dislosert* er i vanlig bruk, både som foretrukken versjon og som utbredt variant. Det fins imidlertid noen radiologiske miljøer som fraråder skrivemåten (og uttalen) *dislosert*.

Våre naboland ser ut til å ha hatt samme diskusjon. Svenska Akademiens ordbok har oppslagsordet *dislocera* i 1916-utgaven, og angir uttale med s (9). I et innlegg i *Läkartidningen* i 1996 anbefaler forfatteren å skrive *dislokera* og viser til at man på samme måte har ordparet *reseksjon – resekera* (*re-secare*) (10). På norsk skriver vi imidlertid *resesere*. Internettsøk viser at man både i svensk og dansk bruker begge formene, altså både c og k.

Dislosere må inn i ordbøkene

Jeg mener at *dislosere* er såpass utbredt i dagens medisinske språkpraksis at det ikke må fases ut. Mye taler for at det er denne varianten som har lengst tradisjon. I noen talemåte- og uttaleordlister ligger ikke *dislosere* inne, noe som

kan føre til at ordet «tvinges» ut av bruk hos enkelte. *Dislosere* bør etter min mening derfor tas inn i ordlistene og i norske ordbøker som sidestilt med *dislokere*.

LITTERATUR

1. Store medisinske leksikon. Dislokasjon (medisin). https://sml.snl.no/dislokasjon_-_medisin Lest 21.11.2025.
2. Roggen V. Jo visst kan du gresk og latin! Oslo: Pax forlag, 2022.
3. Halvorsen TF. Legen med historiebrillene på. Tidsskr Nor Legeforen 2024; 144. doi: 10.4045/tidsskr.24.0003. [CrossRef]
4. Sneppen O, Bünger C, Hvid I. red. Ortopædisk kirurgi. 5. utg. København: Foreningen av Danske Lægestuderendes Forlag, 2002: 92.
5. Sverdrup J, Sandvei M, Fossetøl B. Tanums store rettskrivningsordbok. Oslo: Johan Grundt Tanum forlag, Oslo, 1974: 78.
6. Evang K, Evang G, Evang T. Norsk Medisinsk Ordbok og Den Internasjonale Sykdoms- og Dødsårsaksnomenklatur. 8. utg. Oslo: Sem & Stenersen, 1979: 355.
7. Øyri A. Norsk medisinsk ordbok. 6. utg. Oslo: Det Norske Samlaget, 2001: 267, 1295.
8. Sudmann E. red. Kompendium i frakturbehandling. 6. utg. Oslo: Norsk ortopedisk forening, 2001: 19, 109, 201.
9. Svenska Akademiens ordbok. dislocera. https://svenska.se/saob/?id=D_1475-0130.Z2Nh&pz=7 Lest 21.11.2025.
10. Nyman H. Latinska verb med stam på -c ger valproblem i svenskan. Lakartidningen 1996; 93: 277.

Publisert: 20. april 2026. Tidsskr Nor Legeforen. DOI: 10.4045/tidsskr.25.0556
Mottatt 18.9.2025, første revisjon innsendt 21.11.2025, godkjent 16.2.2026.
Opphavsrett: © Tidsskriftet 2026 Lastet ned fra tidsskriftet.no 24. juni 2026.